

La música

La cobla-orquestra Els Montgrins, la degana de Catalunya, l'any 1927.

Dels orfeons als cantautors, dels ballables al rock

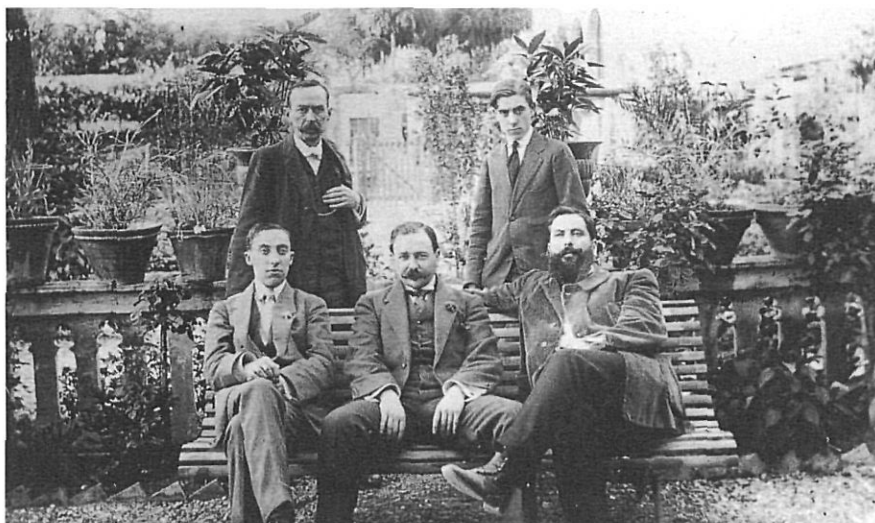
XAVIER CASTILLÓN & JOAN GAY

Els canvis tan radicals que ha experimentat el món musical durant el segle XX són, en certa forma, el mirall de la revolució social i tecnològica que l'ha caracteritzat: d'un mapa gironí amb poblacions que, en alguns casos, a penes tenien contacte amb el món exterior que sobrepassés els límits locals, fins al punt actual, amb música que pot arribar a l'instant per Internet des de qualsevol punt del món. Aquest salt –que seria inassumible per a una única generació– és el que s'ha produït en els darrers cent anys. Si, a més del vertigen que suggereix, tenim en compte la diversitat que engloba el concepte de cultura musical (orquestrades, ball, entreteniment, cant coral, sardanes, ensenyament, música lleugera i melòdica, espectacles...) ja es comprendrà que fer-ne un balanç general és gairebé impossible. En tot cas, i tenint present la manca de perspectiva a l'hora d'analitzar els darrers anys i els seus fruits, es pot assajar de descriure els trets més sobresortints que ha anat dibuixant aquest procés tan ampli i els seus diversos cicles.

La difícil arrencada

L'arribada del segle XX va sorprendre les terres gironines en una situació musical que, segurament, era encara més pròpia de l'encarcarament de la centúria anterior que no pas dels nous temps que s'acostaven. És molt probable que les comarques, amb un corrent sardanístic de força empenta, aportessin la dosi de dinamisme més important durant tota la primera dècada, mentre la ciutat de Girona maldava per sortir de l'ensopiment. Quedava lluny la forta tradició operística que havia caracteritzat bona part del segle anterior, i que havia propiciat la renovació total del Teatre Principal el 1860. Coincidint amb l'inici de l'activitat d'algunes cobles que més tard han esdevingut «històriques» (com els Montgrins, fundats el 1885, o La Principal de La Bisbal, del 1888), els cronistes gironins es lamentaven de l'escassetat de concerts i d'altres iniciatives musicals de qualitat.

La generació dels músics que van començar a treballar a partir del 1900 tenia davant seu el repte històric d'allunyar el provincialisme i la rutina d'una vida musical de poca volada. Era l'època dels gèneres ballables, que impregnaven la quotidianitat amb aires de totis, valsos, *lancers* i polques. Els figuerencs Albert Cotó (1852-1906) i Ramon Basil, o el gironí Francesc Perich (1872-1914) van ser alguns dels mestres indiscutibles en aquest camp. Les formes de vida del moment propiciaven també la generalització d'agrupacions corals i d'orfeons inspirats en els ideals d'Anselm Clavé, recollint així una llavor que ja havia estat sembrada en el segle anterior (la societat coral Erato de Figueres, la Germanor Empordanesa, La Dàlia de Ripoll, El Laurel d'Olot, el Círculo de Amigos de Llagostera, Unión y Concordia i La Regional de Girona, l'Orfeó Gironí, la Schola

El quartet de l'Academia Musical Gerundense, que va inaugurar el local d'Athenea el 28 de juny de 1913.

Orfeónica...). D'altra banda, però, la tasca de les cobles de sardanes s'anava refinant, i deixava enrere una tradició purament folklòrica per anar bastint un prestigi que motivà autèntica competència entre les diferents formacions. Es pot recordar el cas de La Lira de Torroella i els Rossinyols de Castelló, o de La Principal de Cassà i La Selvatana, fundada el 1913. El fenomen revertí en una major qualitat dels seus intèrprets, que no va ser obstacle per a una enorme popularització de la dansa. Alhora, un bon nombre de composicions sardanístiques eren editades en versió reduïda per a piano, de tal manera que esdevenien un gènere de saló, present a les llars burgeses. Un bon exemple el constitueix l'obra de Josep Serra i Bonal (1874-1939), un dels millors representants de l'escola de Peralada i director durant un temps de la seva Principal, fundada el 1890. No es pot perdre de vista que les cobles, que visitaven els diferents indrets de les comarques, sovint constituïen —per a un elevat percentatge de població— el primer canal receptor de música en una època sense aparells de ràdio, gravacions ni altres mitjans. Eren els sons que sentien a les places els infants que, de més grans, es podien

dedicar a l'ofici musical. Potser aquest factor explicaria que molts d'ells (abocats a la interpretació clàssica o al gènere lleuger) tinguessin un racó per les sardanes si mai es posaven a escriure obra pròpia.

El camp de la música religiosa vivia el que es podria considerar la seva última revifalla. Al cap i a la fi, per a molta gent era una altra de les escasses possibilitats de tenir un contacte directe amb el fenomen musical. Les capelles, escolanies i cors parroquials estaven en ple funcionament durant les dues primeres dècades del segle, a la qual cosa cal afegir la tasca dels capellans organistes i la bona formació musical que aquests rebien durant els seus estudis. El solc de dedicació personal i participació popular deixat per molts eclesiàstics en el bisbat de Girona es manifestà en múltiples exemples, però serien prou representatives del conjunt les figures de Miquel Rué (1864-1926) com a organista de Sant Pere de Figueres; Mn. Fèlix Farró (1894-1936), que va endegar a Olot la capella, l'escola de música i l'Orfeó Popular Olotí a partir de 1917; i, per descomptat, Mn. Gabriel Garcia (1876-1939), l'ànima de l'Orfeó Catalunya de Cassà de la Selva, que tanta projecció i èxits va obtenir durant tot el primer terç de

segle. És clar que la situació general coincidia amb un moment especialment sensible de l'Església vers la música com a element de culte. Des del *Motu Proprio* de Pius X (1903), que va afavorir la recuperació del gregorià, fins als Congressos de Música Sagrada (el de Barcelona, de 1912) o la Setmana Litúrgica de Montserrat (1915), les iniciatives en aquest sentit es multiplicaven, i obtenien també el seu ressò en terres gironines (Setmana Gregoriana de Besalú el 1916, Setmana Litúrgica de Banyoles el 1917).

En uns cercles una mica diferents, s'anava obrint pas tímidament un concepte nou de la cultura musical. Implicava un cert grau de complicitat amb petits grups d'intel·lectuals lletraferits, un contacte amb creadors d'altres disciplines, que va acabar per dignificar la consideració de la música com a art, més enllà de la funcionalitat del ball o de les litúrgies religioses i profanes. Òbviament, els nuclis de partida d'aquesta mena d'avantguarda eren per naturalesa minoritaris i reduïts a alguns cafès, rebotigues i tertúlies, però amb el temps es van anar articulant en altres fórmules fins a obtenir un ressò molt més generalitzat social-

ment. Se'n podrien localitzar mostres a Sant Feliu de Guíxols (a l'entorn de Jaume Rovira i la família Garreta), i a Figueres, amb els grups de cambra de la sala Edison i El Jardí, però sobretot en la societat Sport Figuerenc, vinculada al pianista Enric Monturiol (1876-1965). Semblantment, a Girona, el cas més clar se situaria a la societat Athenea, on, a partir de 1913, s'aglutinarien també les inquietuds d'un interessant segment de músics que acabaren definint els trets essencials del període: el pianista Miquel Oliva (1880-1922) o l'entusiasta Tomàs Sobrequès (1878-1945), recollint l'herència quasi solitària del Sexteto Artístico Gerundense de la dècada anterior. Precisament d'Athenea va sorgir, el 1916, la Societat Gironina de Concerts, primera temptativa seriosa d'orquestra simfònica que es produïa a Girona. Tot i el magre resultat que va obtenir (només un parell de concerts), la seva existència ja dóna idea d'un cert estat d'empenta i optimisme, com també consagra la fórmula (repetida el 1929 i 1941) de sumar els esforços dels millors músics de la ciutat amb instrumentistes de vent que procedien de la banda militar. I no pas per casualitat, el di-

rector de l'orquestra va ser un músic major de l'exèrcit, el figuerenc Antoni Juncà (1875-1952), una altra de les figures representatives d'aquesta primera fracció del segle. Reconegut autor de sardanes i obra instrumental, va dedicar molts anys a la dignificació de les bandes militars, que esdevenien un element integrat a la vida ciutadana (tant a Girona com a Figueres), amb concerts setmanals a les respectives rambles i participació en multitud d'actes civils, i eren un vehicle per difondre composicions d'estils ben diversos.

Anys màgics i engrescadors

El que s'havia anat configurant com una progressió ascendent, partint d'un inici de segle força descoratjador, va assolir el seu punt de major intensitat entre la dècada dels vint i l'inici de la Guerra Civil. Va ser en aquest interval que van cristal·litzar la majoria d'iniciatives, alhora que s'incorporava al panorama professional una segona generació de músics que fins llavors s'havia estat formant. També la societat civil i les institucions van donar el suport imprescindible a l'organització d'una vida musical estable i regular.

El resultat més enriquidor d'aquest procés va ser la florida de les associacions de música, que van acabar coordinant-se en una potent Lliga Catalana. A partir de 1920 a Figueres, Olot i Girona (1922), Palamós i Sant Feliu de Guíxols (1924), Celrà o Palafrugell van convocar centenars de concerts, donant veu a figures de primer ordre en la música catalana (Ricard Vinyes, Pau Casals, Guillem Garganta, Joan Massià, Francesc Costa, Joan Manén, Manel Borgunyó o Maria Barrientos), però configurant sobretot una porta oberta per a l'arribada de solistes i agrupacions procedents de Madrid, Alemanya, Suïssa, París i Brússelles, Viena, Praga, Budapest i la

L'Orquestrina Moderna, de Salt, l'any 1926.

CRONOLOGIA

- 1900 Mor a la Bisbal d'Empordà Joan Carreras i Dagas, un dels principals representants del que havia estat la música a Girona durant el segle XIX.
- 1904 Inici de les activitats de la Casa Sobrequés de Girona. Inauguració del Liceo Figuerense. Presentació de l'Orfeó Gironí, dirigit per Isidre Mollera fill.
- 1905 Primer número de *Scherzando...*, revista musical catalana publicada a Girona fins al 1935. Concert d'Enric Granados al Teatre Municipal de Girona.
- 1906 Fundació de la cobla L'Art Gironí.
- 1908 Presentació de la Schola Orfeònica, dirigida per Rafael Colomé.
- 1911 Academia Musical Gerundense, fundada per Tomàs Sobrequés.
- 1913 Fundació de La Selvatana.
- 1916 Societat Gironina de Concerts, dirigida per Antoni Juncà. Setmana gregoriana de Besalú.
- 1917 *Setmana litúrgica de Banyoles*.
- 1922 Comença les seves activitats l'Associació de Música de Girona. Fundació de l'orfeó Cants de Pàtria, dirigit per Josep Baró Güell.
- 1924 Concerts de Xavier Cugat a Girona, com a violinista clàssic.
- 1929 Constitució de l'Orquestra Simfònica de Girona, dirigida per Ismael Granero.
- 1932 Joan Lamotte de Grignon es fa càrrec de la direcció de l'Orquestra Simfònica de Girona.
- 1941 *Orquesta Filarmónica de la Obra Sindical de Educación y Descanso*, dirigida per Ramon Arnau.
- 1942 Fundació de l'Escuela Provincial de Música de la CNS, futur conservatori. Primer director, Francesc Civil.
- 1948 Inici de les activitats musicals del Círculo Artístico.
- 1951 Comencen els concerts de l'Associació de Música de Figueres.
- 1955 Concerts de presentació de l'Orquestra de Cambra de Girona, dirigida per Rafael Tapiola.
- 1957 Constitució de l'Associació de Música de Girona. Primer concert de la Polifònica de Girona, dirigida per Josep Viader.
- 1958 S'imposa el nom d'Isaac Albéniz al Conservatori de Girona.
- 1961 Interpretacions de l'oratori *El Messies* de Haendel a càrrec de l'orfeó Cants de Pàtria (Teatre Municipal de Girona i Palau de la Música), en versió íntegrament catalana.
- 1966 Primera edició de la Cantada d'Havaneres de Palafrugell.
- 1969 Inici de les activitats de la coral infantil Saba Nova, de Girona.
- 1975 Al març veu la llum *The beginning of the end*, el primer disc d'Atila, glòria del rock progressiu gironí.
- 1983 El Conservatori de Girona és reconegut com a centre de grau professional.
- 1984 Primera edició del Curs Internacional d'Interpretació Musical a Girona, dirigit per Carles Guinovart i Luiz de Moura Castro, que manté cada estiu fins al 1996.
- 1985 El 6 de juliol, Lluís Llach reuneix 100.000 persones en el concert del Camp Nou.
- 1988 Picap publica *Els senyors de les pedres*, dels jonquerencs Sangraït, el primer disc del nou rock català.
- 1989 Fundació de l'Orquestra de Cambra de l'Empordà, dirigida per Carles Coll.
- 1991 Sopa de Cabra i Sangraït comparteixen cartell amb Sau i El Pets a l'*històric concert del Palau Sant Jordi* de Barcelona, al qual assisteixen unes 18.000 persones, en un dels episodis més memorables de la història recent del rock en català.
- 1992 Unes 15.000 persones assisteixen el 29 de juliol al festival *Catalunya vol Viure en Llibertat*, a la Devesa de Girona, en solidaritat amb els militants independentistes detinguts davant la proximitat dels Jocs Olímpics de Barcelona. Hi actuen, entre altres, Lluís Llach, Sopa de Cabra, Umpah-Pah, Kitsch, Marina Rosell i El Último de la Fila.
- 1993 Música Global Discogràfica publica la seva primera referència, *Dos o tres*, de Ja T'ho Diré. És l'inici d'una nova etapa per a la música gironina, que comença a tenir discogràfiques i altres infraestructures pròpies, sense haver de dependre de Barcelona.
- 1996 Constitució del Grup Orquestral de Girona, dirigit per Miquel Sunyer. Neix Moby Disk Records. La seva primera referència és *No one escapes time*, de Passion Fish.
- 1997 Primer curs de l'Escola Municipal de Música de Girona, de manera separada del Conservatori de Girona.
- 1999 Ari i Geronación entren a la primera divisió del hip-hop estatal amb els seus respectius primers àlbums. Fang guanya el prestigiós concurs Villa de Bilbao.

resta d'Europa, que van situar Girona per primer cop en l'òrbita internacional. A les tècniques interpretatives que aquí es desconeixien, cal sumar-hi l'aportació d'un repertori en alguns casos netament avantguardis-

ta, suma dels clàssics amb els contemporanis de més estricta actualitat del moment, des de Richard Strauss a Maurice Ravel o Arnold Schoenberg. Un fenomen sense precedents, que contribuï de manera impagable

a la formació d'un públic fidel i amb un gust cultivat, mentre interaccionava amb l'evolució que la dinàmica interna pròpia havia generat. Dels músics locals amb més projecció a l'exterior, sobresurten els figuerencs

V. Fargnoli, AIEEMB, DiG

L'As d'Anglès, una de les orquestrines més cèlebres dels anys 20.

del Trio Hispània o Pichot-Bonater-
ra, que tantes vegades actuà a Fran-
ça: Lluís Bonaterra (piano) i els ger-
mans Lluís i Ricard Pichot (violí i
violoncel respectivament).

De forma simultània, l'ensenyam-
ent de la música va anar organit-
zant-se durant aquests anys en forma
d'acadèmies privades, que suplien
l'absència quasi general d'institucions
públiques. Francesc Casellas (des de
1916) i Francesc Civil (el 1924) esta-
bliren a Girona les de més tradició.
Només en algun cas consta l'existèn-
cia d'escoles municipals: Narcís Costa
dirigí la de Cassà (1930), a Girona hi
havia secció de música dins l'Escola
Municipal de Belles Arts, i l'Ajunta-
ment figuerenc promogué també una
escola de música durant la República.

Mereix un capítol a part la inicia-
tiva de crear a Girona una orquestra
simfònica, presentada el juliol de
1929 i que, de manera insòlita, va
mantenir la seva continuïtat fins a la
Guerra Civil. Disposà del suport
obert de l'Associació de Música i de
l'Ajuntament, i la junta que presidí
Josep M. Dalmau (1889-1958) es
proposà de treballar amb qualitat des
del primer dia, amb certa conscièn-
cia històrica del que significava tal
entitat en una ciutat relativament pe-

tita. Per fortuna, es comptava amb el
concur d'una plantilla de profes-
sionals que combinava l'experiència
amb la joventut, i que va encarar la
tasca de donar difusió al repertori
simfònic més clàssic (i a creacions
d'autors locals) a Girona i també fora
del seu àmbit territorial. El primer
director fou Ismael Granero (un músic
militar, com marcava la tradició
gironina), però a partir del juny de
1932 se'n va fer càrrec Ricard Lamo-
te de Grignon, que es presentà justa-
ment en el concert de clausura del X
curs de l'Associació de Música. I va
ser en aquest segon període que «la
Simfònica» va obtenir resultats més
brillants, aparellats amb una identifi-
cació per part del públic encara més
difícil d'assolir en el món de la músi-
ca «clàssica». De fet, la mateixa
existència de l'Orquestra, i els elogis
que va recollir al llarg dels seus anys
d'activitat, eren viscuts com a motiu
d'orgull per bona part dels gironins.
L'Orquestra Simfònica de Girona
deixa un pòsit de bon regust, sense
renunciar a repertoris compromesos
(fins i tot difícils per a l'època), que
es recordava encara molt temps des-
prés de la seva desaparició.

En l'esfera més popular, les tradi-
cionals cobles de sardanes van cedir

una part important del protagonisme
a tot un estol de formacions més peti-
tes que, en forma d'orquestrines, sor-
giren dels grups que fins aleshores
amenitzaven les sessions de cinema,
sarsuela i teatre. Partint de la posició
pionera de L'As, d'Anglès (nascut com
a Quintet Jazz Band l'any 1924), les
tardes de ball i les nits de festa major
es van anar omplint de ritmes sinco-
pats, d'influències del repertori arribat
de les Amèriques i de noves sonori-
tats. A través de grups de cinc o sis
intèrprets acostumats a anar de poble
en poble, es van trastocar —segura-
ment per primer cop en dimensions
tan generals— els paràmetres de la di-
versió i de la relació d'un públic no
iniciat amb la música de consum im-
mediat. Les orquestrines Moderna
(Salt, 1926), L'Artística (Salt, 1927),
Jazz Girona (1932) i Ideal Jazz (1933)
s'anaven sumant a la nova moda, fins
al punt que l'any 1935 es trobaven en
actiu les següents (segons la publicitat
rebuda per la revista *Scherzando*): Es-
tudiu Jazz i Costa-Jazz, d'Olot; Mi-
chey Jazz i L'As, d'Anglès; New York
Jazz, de Tortellà; Dazzling Jazz, de
Sant Feliu de Guíxols; The Merry
Jazz, de Torroella de Montgrí, i Me-
lody Jazz, Broadway's Jazz i New Jazz
Baby a Girona. Una bona onada, que

Programa del concert inaugural
de l'Associació de Música d'Olot,
el 25 de novembre de 1922.

ASSOCIACIÓ DE MÚSICA : OLOT
ADSCRITA A LA LLEGA NACIONAL D'ASSOCIACIONS DE MÚSICA DE
CATALUNYA

CONCERT INAUGURAL

ALBERT TADLEWSKI
PIANISTA

CASAL CATALÀ 25 NOVEMBRE 1922

L'Orquestra Simfònica de Girona, dirigida per Ismael Granero, l'any 1929.

canvià radicalment el panorama de la música lleugera a totes les comarques.

Els temps més difícils

Tot el coixí que havia anat creant en els anys precedents entorn del món de la música es va esfondrar dramàticament —a Girona i a Catalunya— amb la Guerra Civil de 1936. Les prioritats eren unes altres, i el suport que requeria el món artístic quedava desviat cap a necessitats més urgents. Als músics els va tocar subsistir enmig de la precarietat, i moltes carreres, somnis i projectes van quedar interromputs (definitivament o temporalment) per la mobilització, per l'economia de guerra o per l'exili. La immensa majoria d'entitats, cobles i agrupacions van disgregar-se en el mateix moment de l'esclat del conflicte armat. Els sindicats (prioritàriament UGT, però també la CNT) eren els responsables d'anar enquadrant els músics disponibles en grups improvisats, que cobrien les demandes de festes i balls de diumenge (els famosos *bolos*). En un entorn tan negatiu, encara hi va haver ocasió de fer algunes funcions de qualitat, ni que fos en actes benèfics. És el cas de les últimes aparicions de l'Orquestra Simfònica, dispersa des del juliol del

36, que es va reagrupar per tornar a tocar el gener i l'abril de 1937, abans de desaparèixer definitivament.

La imposició del règim franquista va donar pas a un llarg període caracteritzat —també en la música— per l'escassetat de mitjans i pel localisme. Els horitzons intel·lectuals i culturals dels músics, que havien assolit nivells europeus en els anys trenta, van veure's limitats per les circumstàncies al *casticisme* folklòric i a un possibilisme molt en sintonia amb la mentalitat prudent i conservadora que s'anava generalitzant. Poques aventures avantguardistes, pocs projectes d'estètica innovadora ni refinaments artístics; el que calia era pensar en la cartilla de racionament. Això per no parlar de dificultats més greus derivades dels processos de depuració, les denúncies, empresonaments i multes que, en nom de «la nueva España», es van aplicar a bon nombre de músics, fos per un passat sospitós o per unes idees massa obertes. Com es pot suposar, l'exili polític (temporal o de llarga durada) va ser també una alternativa per la qual van optar força artistes gironins. Entre molts d'altres, es pot recordar Pere Arpa (1889-1958), Pere Massats (1894-1981), Enric Barnosell (1891-1949), Lluís Moreno Pallí (1907-

1974), Josep Moreno Pallí (n. 1909), Narcís Costa Horts (1907-1990) o Josep Fontbernat (1896-1977).

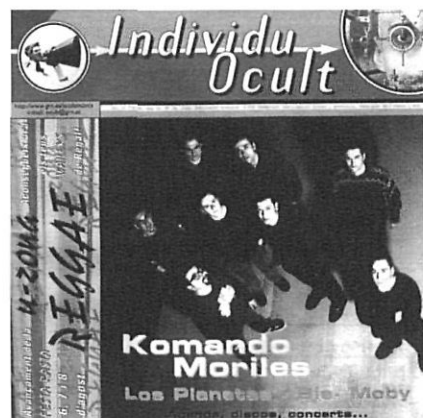
La nova situació tenia un caire marcadament oficialista, ja que la majoria de les activitats musicals possibles derivaven directament o indirectament d'organismes estatals: Sección Femenina, Organizaciones Juveniles, Frente de Juventudes, SEU, bandes militars... No és estrany que una de les creacions més perdurables que van deixar els complicats anys quaranta fos, precisament, el Conservatori de Girona, nascut originalment el 1942 com a Escuela Provincial de Música de la Obra Sindical de Educación y Descanso de la CNS. S'arribava així a l'oficialització dels ensenyaments musicals, que tants entrebancs havia trobat en les dècades anteriors. Altres entitats no van obtenir el privilegi de la supervivència, com una Orquestra Filarmònica dependent també de la CNS i que va dirigir Ramon Arnau (1895-1963), un altre dels músics il·lustres que han anat deixant petjada a Girona. En aquest cas, l'orquestra només va durar un any i mig (de maig del 1941 a Fires del 1942), però Arnau va quedar vinculat al Conservatori, del qual havia estat un dels principals artífexs juntament amb Francesc Civil.

L'Església, amb un llarg historial com a entitat generadora de cultura musical, va arribar als anys quaranta profundament tocada per tot el període de revolució i guerra civil. Tant és així, que la sintonia de les jerarquies amb les autoritats de la dictadura no va ser suficient per suplir la manca de mitjans en molts terrenys. Les reparacions dels orgues destruïts eren molt costoses, i sovint s'eternitzaven. Només restava l'element humà, en forma de fidels i sacerdots disposats a revitalitzar —amb penes i treballs— capelles i escolanies, mentre d'altres continuaven la tasca interrompuda durant el període bèl·lic, com l'exemplar Mn. Josep M. Albert (1897-1987) a Figueres. L'avantatge principal residia en la llibertat de moviments de cara a organitzar concerts (a través d'associacions i congrega-

cions) o manifestacions culturals, a l'estil de la Semana Sacro-Musical Diocesana, el 1953.

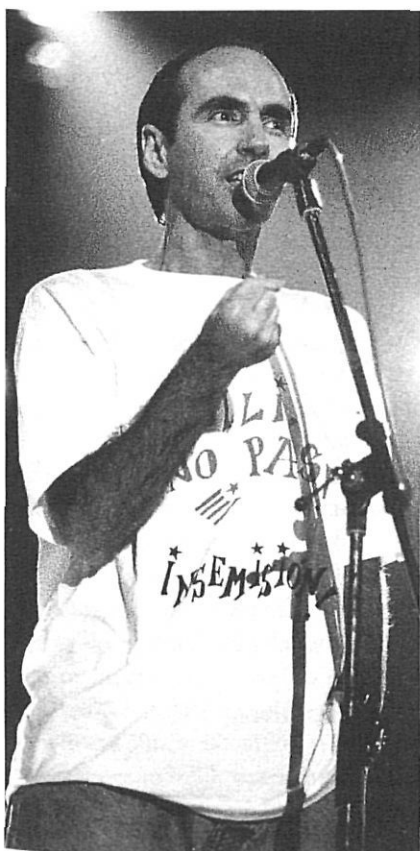
Contràriament al que va succeir amb altres manifestacions de la cultura tradicional catalana, la sardana no va patir una especial repressió per part del règim franquista, possiblement perquè no se la considerava més enllà d'un reducte folklòric poc nociu. Però el cas és que les ballades eren presents a totes les festes, incloses moltes commemoracions oficials. Fins i tot la CNS i la Sección Femenina organitzaven concursos i colles sardanistes. La situació va suposar un estímul apreciable per al funcionament de moltes cobles i per a la producció de nombrosos compositors. Així van anar donant-se a conèixer una nova generació d'orquestrines i grups de ball, ara dominats pels compassos de boleros, pasdobles i ranxeres, i amb les lletres de les cançons prèviament passades per la censura. Moltes d'aquestes entitats queden circumscrites a les dècades dels quaranta i cinquanta (Iris, de Salt; Mendoza, de Figueres; Pizarro, Bolero, Ferrer i Valsar, de Girona, entre moltes altres). En canvi, en aquest mateix moment, van néixer a les comarques alguns grups destinats a perdurar en els cartells de festes majors ja fins al final del segle: l'orquestra Caravana (Torroella, 1943), el conjunt Amoga (Vidreres, 1947), la Maravella (Caldes, 1951), la Marimba (Tortellà, 1951) o l'orquestra Costa Brava (Palafugell, 1956). En el mateix context històric, però en ambients molt més reduïts, es produïa a Girona el renaixement de l'havanera, entorn d'Ortega Monasterio i la família Perich (Los Gringos) i en petits nuclis, quasi íntims, de l'Empordanet, on el gènere enfonsa les seves arrels fins al segle XIX. Encara avui constitueix un factor de continuïtat, un cop ha conquerit el gran públic.

En la música dita seriosa, i seguint els passos dels grups de cambra

La revista musical "Individu Ocult", a partir de 1995.

Lluís Llach, durant el concert Catalunya Vol Viure en Llibertat, a la Devesa de Girona, el 29 de juliol de 1992.

El Puert

anteriors a la Guerra (Trio Gerió, Quinteto Artístico Gerundense, Quintet Empòrium, Quartet Albéniz...), el 1945 es va constituir el Quintet Vienès, el qual, després de deu anys d'actuacions, va ser un dels elements bàsics en la construcció de la flamant Orquestra de Cambra de Girona. Aquesta formació —dirigida inicialment per Rafael Tapiola— va ser patrocinada per la Diputació durant quaranta anys, tot un rècord de resistència si es tenen en compte les experiències precedents. Pel que fa a la tasca organitzativa, diverses entitats es van anar passant el relleu, entre les quals destaquen el Círculo Artístico (des de 1948) i l'Asociación de Música de Gerona (a partir de 1957). Cal dir que aquest lent desvetllament i reconstitució del teixit musical mostrava petites evidències arreu de les comarques, amb associacions de música a Figueres des del curs 1951-52 i a Olot a partir de 1956-57. Això va coincidir també amb el naixement d'una de les deganes entre les formacions corals gironines: la Polifònica de Girona, dirigida per Josep Viader, hereva d'una llarga tradició d'agrupacions vocals, que tenia els seus antecedents en l'Orfeó Cants de Pàtria (fundat el novembre de 1922 per Josep Baró, i dirigit des del 1957 per Rogeli Sánchez), el cor de la Sección

TEXTOS

A través d'un petit recull de cròniques periodístiques, es poden seguir moments ben diversos de la vida musical gironina al llarg de tot el segle, amb la mirada posada en l'ambient social i cultural que –en diferents circumstàncies– se n'ha fet ressò.

(1) [...] *De música, fora'ls oficis cantats per la capella de la Catedral, que ho fa forsa bé quan no s'equivoca, y de la xaranga del nostre Regiment, que gràcias á son director interpreta tan bé'l «género chico» y'ls «pasos-dobles», de poch més podem parlar.*

J. Blanch d'Espanya (pseud.).
L'Enderroch, núm. 1, 2 de febrer de 1902.

(2) *A Girona un concert, per petit que sia, és un concert. [...] El Teatre era buit, fret. No hi havia ningú. A poc se succeïren lentament els assistents que, en conjunt, no arribaren a tres-cents. Volíem escoltar el concert ab tota la devoció que's mereixien els autors que composaven el programa, però'ns fou menys que impossible degut a les notes dissonants d'estornuts y gran acompanyament de tos. Erem pocs, els concurrents, y encara erem masses.*

Anònim. Lo Geronès,
2 de febrer de 1908.

(3) *Atentamente invitados por la directiva del «Centro Unión Republicana» de esta ciudad, asistimos la noche del sábado último, al concierto que tenían anunciado los profesores de la nueva entidad musical, señores Saló, Sobrequés y Perich. [...] El público, muy numeroso, guardó un silencio que nos admiró (y que bien hubieran deseado eminencias que han pisado nuestros escenarios) y dirigió á los ar-*

tistas una entusiasta ovación, que no cesó hasta que dieron el «bis».

Diario de Gerona, 7 d'octubre de 1911.

(4) *Dies enrera tingué lloc en el local d'aquesta Societat [Athenea] el recital de piano que el jove mestre en Francesc Casellas, natural de Sant Pol i exprofessor de l'Acadèmia Granados, tenia anunciat donar-hi. La concurrència, ben numerosa i selecta, per cert, hi acudí, s'emportà una bona impressió de les qualitats que adornen per tots conceptes la figura de l'executant [...]*

Scherzando, febrer de 1916.

(5) *Anteanoche tuvo lugar en el Teatro Principal el concierto inaugural del curso 1922-23 de la novel Asociación de Música de esta ciudad. La sala de nuestro primer Coliseo presentaba brillante aspecto, habiéndose congregado allí lo más selecto de nuestra sociedad. Fue la de anteanoche una velada de la que, por su alto valor artístico y espiritual, se guardará en Gerona imborrable recuerdo.*

Diario de Gerona, 26 d'octubre de 1922.

(6) [...] *Les circumstàncies imposades per la lluita provocada per l'odiós feixisme havien impedit que fins ara tornés a actuar la nostra Simfònica. Ara, en l'avinentesa del concert organitzat per l'Associació Pro Infància Obrera i Ràdio Giro-*

Femenina (a càrrec de Francesc Civil) i el del GEiEG, que ja dirigia el mateix Viader des del 1949.

Però les veritables novetats, que van acabar configurant l'evolució de tota la segona meitat del segle, arribaven per altres indrets. La Costa Brava començava a esdevenir, davant els ulls astorats de les viles tradicionalment marineres, un punt de destí turístic; amb el temps, aquesta aflluència turística es va convertir en un fenomen de masses. El nucli d'estiuieg de S'Agaró, amb caràcter més aviat elitista, va ampliar les seves ofertes lúdiques el 1956 amb el que es pot considerar el pio-

ner dels festivals de música d'estiu. El 1958 naixia el de la Porta Ferrada, a Sant Feliu de Guíxols, i més tard se n'hi van anar afegint d'altres, amb el denominador comú d'uns intèrprets internacionals al servei de la música clàssica de prestigi.

I alhora, en moltes nits de juliol i agost, van començar a sonar arran de mar tot un conjunt de fantasies sonores que no tenien res a veure amb les sessions d'etiqueta en companyia de la música de Mozart o de Bach. Primer van ser les terrasses i salons dels hotels importants, a Tossa, Llafranc o Palamós. Després, els primers locals especí-

ficament nocturns i l'arrencada de Lloret i Platja d'Aro. A poc a poc, es va anar construint una via de penetració de la música de ball que sonava arreu d'Europa i d'Estats Units, en benefici dels turistes però, innegablement, també dels autòctons que podien aprofitar-ho. El món estava avançant cap a nosaltres, i la música ha estat sempre un dels més lleugers vehicles.

Els nous aires

Els imparables processos de globalització han provocat que l'evolució de la música gironina de la segona me-

na, tots els components de la Simfònica, Mestre i professors sense cap mena de distinció, han fet tots els esforços per vèncer els naturals obstacles creats per les circumstàncies imperants, i així tornar a donar vida a aquesta agrupació musical que tant honora la nostra ciutat i que ha d'ésser, especialment en el nou ordre social, un dels seus més eficaços instruments de cultura.

L'Autonomista, 18 de gener de 1937.

(7) [...] Por ello la Jefatura Provincial de la Obra de Educación y Descanso ha fundado con carácter netamente propio y sin reparar en sacrificios una Orquesta Filarmónica a fin de dar a conocer toda la riqueza folklórica española y las obras inmortales de los grandes maestros. Esta Orquesta Filarmónica, lo desea preferentemente la Obra, será un exponente de lo que pueden los artistas gerundenses y llevará dondequiera que actúe el espíritu de esta ciudad tan amante del Arte.

El Pirineo, 13 de maig de 1941.

(8) Un nuevo éxito se apuntó Narciso Yepes en su segunda actuación en nuestra ciudad [Figueras]. Así lo atestiguan los insistentes aplausos y las múltiples veces que el público reclamó su presencia una vez finalizado el concierto del gran guitarrista, que en sesión nocturna dio en la sala Edison el pasado martes, dentro del curso VII de la Asociación de Música [...]

Los Sitios, 24 de maig de 1958.

(9) Estamos bajo el toldado de la Fiesta Mayor de Salt. Avanzada la tarde, mientras las estrellas pretenden despuntar en el cielo con toda su belleza y solemnidad, en uno de los escenarios laterales aparecen las otras «estrellas»: Los Bravos, en

su primera actuación en la provincia. Emoción por parte del público. Aplausos, chillidos, pateos, silbidos... todo para expresar la alegría de cientos y cientos de espectadores agolpados y apretujados para ver a este popular conjunto español.

J.P. Los Sitios, 30 de juliol de 1968.

(10) Ara que arreu del país es viu un neguit i un interès accentuat per la música jove, la Província de Girona continua essent no massa prolífica en esdeveniments musicals de qualitat, protagonitzats per aquelles figures de què comencem a estar ben assortits [...] És clar que, si alguna vegada s'ha fet res d'interessant, tampoc la gent no ha respost com calia, com s'ha respost en d'altres lloc de la Península. [...] Seria convenient que tots, cadascú amb els seus mitjans, fèssim quelcom per millorar el trist nivell musical en què es troba una ciutat, tan al dia en altres aspectes, com Girona.

Tres Octaves (pseud.). «Una Girona pobra».

Presència, juliol de 1974.

(11) I aquesta és la nostra predicció més important per als propers anys: costarà distingir les barreres d'on comencen i on acaben tots els que fan música i cançons a casa nostra. Hi haurà un sol bloc d'artistes que aplegarà, no de forma orgànica però sí per entendre'ns, tots els que treballen en aquest camp de la cançó i la música. Ja no hi haurà cançoners i rockers; ja no hi haurà bilingües i monolingües; ja no hi haurà antigues ni modernes. Hi haurà, això sí, membres d'aquesta expressió musical catalana que, amb la seva aportació, enriqueixen aquest panorama general.

Joan Ramon Mainat. «La fi dels calaixets».

Presència, febrer de 1980.

tat del segle XX sigui exactament la mateixa que la de qualsevol altre punt del món occidental: la irrupció del rock i de grans fenòmens transfronterers com ara Elvis Presley i The Beatles i, en general, la consolidació de la música pop de consum massiu a través de mitjans de difusió cada vegada més perfectes i a l'abast de tothom —un fet inqüestionable: estem literalment envoltats de música— són elements que es podien trobar ja en aquestes comarques des de final dels anys 50, tot i que les circumstàncies polítiques i socials de l'època van provocar en aquells pri-

mers moments —i, de fet, fins al final de la dictadura i, en alguns aspectes, fins a èpoques encara més recents— un cert retard en l'arribada de les noves tendències que s'estaven gestant continuament a Londres, Nova York i les altres metròpolis que generalment marquen la pauta en aquests temes. En qualsevol cas, no cal dir que aquest retard no era més gran aquí que a la resta de Catalunya i de l'Estat espanyol, i fins i tot hi havia alguns factors que ajudaven els joves gironins de l'època a estar una mica més al dia que la majoria dels seus compatriotes: per exemple, la

proximitat de la frontera amb la sempre molt més avançada i permissiva França, i sobretot el turisme, que no només fomentava l'intercanvi sexual amb sueques i altres idealitzades nòrdiques, sinó també la transmissió d'idees i de noves sonoritats, a través de discos que van trigar anys a ser editats en el mercat espanyol.

Aquí, com a tot arreu, els Beatles van tenir un gran impacte, que es va traduir en l'aparició de nombrosos grups *ye-yés* —aplicant la terminologia de l'època—, la majoria dels quals gairebé no van tenir repercussió fora de l'àmbit gironí i han deixat per a la

El grup Sopa de Cabra.

posteritat un llegat discogràfic molt reduït. Estem parlant de grups com ara Los 5 Diablos, Los Gatos Salvajes, Los Simuns, Los Gringos, Estels Blaus, Los Géminis, Los Sherpas, Los Duendes i un llarg etcètera de formacions amb més voluntat o bones intencions que resultats tangibles. La *mili* i les obligacions laborals i familiars —ser músic mai no s'ha considerat en aquest país una professió seriosa— van anar acabant amb aquests grups, i entre final dels 60 i principi dels 70 tota aquesta escena ja havia pràcticament desaparegut, amb alguna excepció com ara IV Dinastia, format per antics combatents d'altres grups que van descobrir en el soul la seva salvació. Durant la primera meitat dels 70, el que predominava era el compromís polític gairebé inherent als cantautors del moment, amb el baixempordanès Lluís Llach al capdavant, mentre a l'altre extrem les discoteques començaven a fer el seu agost durant tot l'any, tant a la costa com a l'interior, donant pas a la disco i al seu concepte hedonista de la música i, sí, de l'existència. Entre cançó del país i *disco-music* importada —tot i que a les *boîtes* de l'èpo-

ca la gent era capaç de ballar amb Iron Butterfly i amb (!!!) Emerson, Lake & Palmer—, el rock gironí va quedar reduït a la mínima expressió, en una crisi profunda que gairebé ja no es va superar fins al final dels anys 80 amb l'aparició del nou rock en català.

Dels anys 70, ens queda sobretot un nom: Atila. Aquesta memorable banda de rock simfònic o progressiu va patir una inconcebible manca de mitjans que li va impedir saltar a terrenys més professionals, però tot i així va deixar tres discos memorables —*The beginning of the end* (1975), *Intención* (1976) i *Reviure* (1978)—, que va poder presentar en directe arreu de l'Estat espanyol. Dit d'una altra manera: per a qualsevol aficionat mitjà que s'ho miri des de qualsevol altra comunitat autònoma, en el rock gironí hi ha un lapsus, un enorme forat negre de més d'una dècada entre el comiat d'Atila i les primeres referències de Sopa de Cabra. És clar que, si apliquem el mateix criteri, després ja hauríem de passar directament a la il·lustre figuerenca Mónica Naranjo...

Per fer-se una idea de les hores baixes que vivia la jove música popu-

lar gironina en aquells anys 70 de transicions diverses, a les 6 Hores de Torroella de l'estiu del 1977, el nostre Woodstock particular o el Canet que mai no vam tenir —«Aquest festival serà el primer intent de reunir una gran quantitat de joves de totes les poblacions de les nostres comarques entorn del fet musical», s'anunciava unes setmanes abans—, el cartell estava format per Iceberg, Oriol Tranvía, Borne, Quico Pi de la Serra, Pere Tàpies i Ramon Muntaner —«conegut actualment com l'ídol de la nostra joventut»—, de manera que la representació gironina quedava reduïda a Carles Camps, un jove cantant torroellenc que havia sortit fins i tot al programa televisiu «Nova Gent». «En Carles Camps és un d'aquells cantants que dintre d'un temps poden convertir-se en grans figures de la nova cançó, per la qual cosa cal promocionar-lo». Sense comentaris.

Si observem, per exemple, el cartell de la IV Nit del Rock a Girona, que va tenir lloc el divendres 31 d'octubre a la piscina, amb motiu de les Fires de Sant Narcís, hi trobarem grups com ara La Banda del Gallo Rojo, Stress, Sintonia, Rockson, Plastic Rock i Match. Aquests últims provenien de Rock and Roll Dam, un grup gairebé mític entre els aficionats gironins d'una certa edat, però que en el seu moment no va deixar res gravat —això actualment hauria estat gairebé impossible—, i que recentment s'ha tornat a reunir per portar a terme algun concert aïllat. Aquest també és el cas d'Atila —«si poden fer-ho Crosby, Stills, Nash & Young, per què no nosaltres?»—, que en tot cas té més perspectives de continuïtat. Dels grups abans esmentats, també cal remarcar Rockson, un grup empordanès de rock dur que va aconseguir amb el minielapé *Herederos del rock* (Picap, 1984) l'única presència destacada del rock gironí en el mercat estatal durant gairebé tota la dècada dels 80.

L'era de la diversitat

Justament un dels components de Rockson, el bateria Martín Rodríguez, ho va ser també uns anys més tard de Sangtraït, banda clàssica en el renaixement del rock en català a final dels anys 80, que amb els seus primers tres àlbums van demostrar que era possible fer *hard rock* en la llengua de Fabra i vendre una quantitat molt raonable de discos. Sangtraït també respectava un dels principis bàsics del nou moviment —perquè en això es va convertir el rock català, com si tingués postulats i data de caducitat—, i era el fet de treballar des de les comarques, lluny de Barcelona. I molt més que les de Lleida o Tarragona, les comarques de Girona van assumir perfectament aquest paper de base per al nou rock en català: grups com ara Sopa de Cabra, Umpah-Pah, Kitsch i Sui Generis es convertiren, encara que no ho volguessin, en apòstols d'un nou sentiment musical i/o nacional, i posteriorment se'ls van afegir desenes de bandes, formades per músics cada vegada més joves, que, animats per l'exemple i els bons resultats artístics i —no sempre— comercials dels

Adrià Puntí.

Cantada d'havaneres a la Costa Brava.

pioners, anaven a la caça dels seus quinze minuts de glòria warholiana. Sopa de Cabra i Sangtraït van actuar a l'històric acte de reafirmació, amb forma de concert multitudinari, al Palau Sant Jordi (1991), compartint escenari amb uns tarragonins de Constantí i uns osonencs amb mala fortuna. És el triomf definitiu dels músics de comarques, i els gironins han fet més mèrits que ningú per assolir aquesta victòria.

Després d'uns anys de bons resultats comercials, el fenomen va començar a perdre força: Sopa de Cabra va fitxar amb la multinacional Ariola i provà de fer el salt al mercat castellà amb *Mundo infierno* (1993), però no guanyà públic allà i va estar a punt de perdre el d'aquí; Umpah-Pah va seguir un camí semblant —primer dos discos simultanis, un en cada llengua, i després un altre en castellà, *La columna de Simeón* (RCA, 1996)— i la cosa tampoc no funcionà, fins al punt que les tensions internes van acabar esclatant i el grup va abandonar, donant pas a la carrera en solitari del molt personal Adrià Puntí; Sui

Generis també van plegar, senzillament perquè ja ningú no els feia cas, i Kitsch persevera i aguanta perquè els seus components mai no han pretès viure d'això i es poden permetre el luxe (?) de publicar discos molt bons que passen sistemàticament desapercebuts per al gran públic.

Ja des de molt abans, la mirada dels observadors s'havia fixat en l'ample corrent de recuperació (o reinvençió) de la música «d'arrel popular i tradicional». Grups de grallers, de danses, de fusió, han capgirat una situació que quinze anys enrere semblava abocada a l'extinció per mort natural. La Primavera de Música Tradicional del Pla de l'Estany, el Cornamussam d'Olot i altres cites a Santa Coloma de Farners o qualsevol punt de les comarques han anat agafant empena, i han recompensat l'obra de moltes bones voluntats que feia temps que treballaven des de l'ombra. N'ha quedat, sobretot, Clau de Lluna, amb una trajectòria prou digna de resseguir. Tralla i el seu premiat àlbum *Com l'olor de la terra molla* seria un altre dels fruits més o menys

PERSONATGES

Juli Garreta i Arboix (Sant Feliu de Guíxols, 1875-1925). Compositor reconegut, autor d'obres per a orquestra i diverses combinacions instrumentals. Transformà la sardana en un gènere de concert, i destacà per les seves orquestracions. *Juny és, potser*, la seva obra més cèlebre. Fou àmpliament recordat pels músics de la generació següent.

Tomàs Sobrequés i Masbernat (Girona, 1878-1945). Va ser un dels artífexs del moviment musical gironí durant el primer terç de segle. Intèrpret de violoncel però, per sobre de tot, organitzador –des del seu establiment comercial– de múltiples iniciatives, concerts i activitats, inclosa l'edició de la revista musical *Scherzando* (de 1906 a 1935).

Vicenç Bou i Geli (Torroella de Montgrí, 1885-1962). Prolífic compositor de sardanes, amb melodies senzilles i balladores, que es van fer notablement populars. Algunes han passat a ser patrimoni de tots els sardanistes: *El saltiró de la cardina* (1912), *Girona aimada* (1920), *Llevantina* (1922) i *Torroella, vila vella* (1952).

Josep Baró i Güell (Cervià de Ter, 1891 - Girona, 1980). Intèrpret de tenora, compositor de multitud d'obres corals, religioses i instrumentals, director de l'orfeó *Cants de Pàtria* de 1922 a 1957. Cal recordar-lo com a impulsor del Museu de la Sardana, que es va obrir el 1961 dins del Museu de la Ciutat, a Girona.

Francesc Civil i Castellví (Molins de Rei, 1895 - Girona, 1990). Compositor, crític i estudiós musical, format a la *Schola Cantorum* de París. Fou una de les personalitats més influents en l'àmbit musical gironí en les dècades centrals del segle XX. Primer director del Conservatori de Girona (de 1942 al 1949, i també de 1951 al 1965).

Xavier Cugat i Mingall (Girona, 1900 - Barcelona 1990). Va ser un dels principals responsables de la gran difusió de la música llatina als Estats Units (i, per extensió, a la resta del món), a través del cinema, la televisió, la ràdio i altres mitjans de comunicació de masses. Tot un precursor.

Camil·la Lloret i de Gironell (Figueres, 1903-1998). Concertista de piano des de la infantesa, compaginà aquesta faceta –com tantes altres dones dins el món musical– amb la de la pedagoga, en el seu cas dirigint l'escola del Casino Menestral de Figueres.

Conrad Saló i Ramell (Granollers, 1906 - la Bisbal d'Empordà, 1981). Instrumentista i compositor, va excel·lir com a director de la cobla *La Principal* de la Bisbal, des de 1935.

Xavier Montsalvatge i Bassols (Girona, 1911). Compositor i crític musical, ha desenvolupat la seva carrera bàsicament a Barcelona, amb una obra àmplia i diversa que ha obtingut nombroses distincions.

Josep Viader i Moliné (Girona, 1917). Fundador de la Polifònica de Girona el 1957, professor del conservatori Isaac Albéniz de 1949 a 1985, del qual va ser director durant vint anys (1965-85).

Ricard Viladesau i Caner (Calonge, 1918). Batejat per Pau Casals amb el sobrenom de «príncep de la tenora», pot representar el conjunt dels instrumentistes de cobla.

Lluís Llach i Grande (Verges, 1948). Un dels noms referencials de la Nova Cançó, i de la música catalana de la segona meitat del segle. La seva àmplia discografia li ha donat un merescut prestigi dins i fora de les nostres fronteres. Del compromís polític inicial (en els darrers anys del franquisme) ha anat evolucionant cap a un món estètic molt personal.

Gerard Quintana i Rodeja (Girona, 1964). Podria ser el representant del nou rock gironí dels 90, que té moltes altres individualitats en nòmina. Ell ha estat, però, la imatge més popular del moviment i, a més, ha aconseguit arribar a públics molt més amplis. Home inquiet, combina *Sopa de Cabra* amb altres projectes propis.

elaborats d'aquest corrent. Però el camp és prou gran per córrer, i hi ha lloc per a tota mena de manifestacions, que en els noranta han ampliat el ventall de produccions d'estils més que diversos, sorgides de terres gironines: des de l'encomiable tasca de la *Impuls Big Band* en el terreny dels estàndards del jazz, fins a la vigorosa entrada del ska, de la mà dels bisbalencs *Komando Moriles*. Fins i tot

podríem trobar propostes a frec del minimalisme i el *new age*, si pensem en Paco Vicianà, mentre les cobles i orquestres de ball continuen oferint regularment les seves gravacions al públic que els segueix.

La importància de l'escena gironina, sobretot pel que fa al rock català –delimitació geogràfica o lingüística que acaba convertint-se també en estilística–, ha acabat provocant que Gi-

rona vagi creant les seves pròpies infraestructures en el terreny de la gravació, l'edició discogràfica i la representació de músics. Si abans els músics gironins es veien obligats a anar a Barcelona per portar a terme les gestions relacionades amb qualsevol d'aquestes tres coses, actualment és a l'inrevés: músics de tot Catalunya graven els seus discos a les comarques gironines, els editen amb companyies

discogràfiques gironines i estan representats per empreses de *management* gironines. En canvi, i és força curiós, hi ha hagut històricament –i en això no hem millorat gaire– una manca endèmica de locals perquè els grups d'aquí o de fora hi poguessin presentar les seves cançons en directe. A locals amb molta solera com ara Mariscal, de l'Estartit, s'hi han afegit en els últims temps alguns –pocs– espais musicals com ara 9 Zeppelin, de Riudarenes, mentre que a Girona i Salt l'enfonsament del circuit independent després del tancament de la Maret i la Pontenca ha deixat com a úniques alternatives espais com ara Platea, 7è Art i La Planeta, on el rock'n'roll no és accionista majoritari.

Tornant al tema de les discogràfiques, els estudis de gravació i les empreses de *management*, a les comarques gironines han aparegut en els últims anys segells encara petits però molt actius, com ara Música Global –actual editora de Sopa de Cabra, Ja T'ho Diré, Van de Kul, etc.–, Moby Disk Records –amb una tendència més alternativa: Fang, Psychoine, La Suite Mosquito, etc.– i altres que tot just estan començant a envolar-se, com ara Ariadna Records. Paral·lelament a la dicotomia

bàsica Global / Moby Disk, han sorgit dues empreses de representació d'artistes que eventualment actuen també com a promotores de concerts: RGB Management, vinculada més o menys a Global, i The Management, ídem respecte a Moby Disk. El més curiós –i, evidentment, satisfactori– de tot és que a hores d'ara grups d'altres demarcacions no tenen inconvenient a ser representats per empreses gironines, que actuen fora de la perversa influència del centralisme barceloní. Fins i tot molts grups de Barcelona vénen a gravar a casa nostra, concretament en un petit poblet empordanès, Avinyonet de Puigventós, on es troben els Music Lan, un dels estudis de gravació més ben equipats de l'Estat espanyol. A més, és clar, la seva situació –això sí que és un autèntic marc incomparable– fomenta la inspiració del músic urbà.

I, parlant de qüestions urbanes, res més urbà que el hip-hop, un gènere que ha tornat a posar la música gironina dins del mapa musical espanyol. D'una manera bastant espontània s'ha anat creant sobretot a Girona i Salt una activa escena de hip-hop, que en aquests moments té com a principals exponents Girona-

DISCOGRAFIA

Tenint en compte la manca de bibliografia específica sobre la música popular contemporània a les comarques gironines (algunes biografies de Lluís Llach i Sangtraït i poca cosa més), hem optat per presentar una selecció de deu discos que no són necessàriament els millors, però sí els més representatius d'aquest període. L'ordre és cronològic; no és un rànquing.

- Viatge a Ítaca,
de Lluís Llach (1975)
- Intención,
d'Atila (1976)
- Els senyors de les pedres,
de Sangtraït (1988)
- La roda,
de Sopa de Cabra (1990)
- Raons de pes,
d'Umpah-Pah (1991)
- Kitsch III. Directe,
de Kitsch (1992)
- La peixera dels tòtils,
de Zitzània (1997)
- My black dress,
de Fang (1998)
- Gancho perfecto,
d'Ari (1999)
- L'hora del pati,
d'Adrià Puntí (1999)

El mestre Josep Viader dirigint un concert a Girona.

ció i Ari, una *raper* dominicana que porta ja uns anys instal·lada a Girona i que s'ha convertit en el principal referent femení del gènere a l'Estat espanyol gràcies a un màxim –el més venut de la curta història del hip-hop peninsular– i a un àlbum recent, *Gancho perfecto*, que ha rebut les millors crítiques. No seria exagerat dir que els principals ambaixadors de la música gironina són actualment –cadascú dins del seu àmbit i a escales diferents– Ari i la molt activa Orquestra de Cambra de l'Empordà, que ara ens facilita el salt a altres òrbites.

BIBLIOGRAFIA

- ALSIUS, P.; MARTÍ i CARRERAS, F.; MORATÓ, F.; SIRÉS, F. *Calella de Palafrugell i les havaneres*. Edicions Port Bo, 1966. Edicions Baix Empordà (facsimil), 1991.
- BRUGUÉS, L. *La música a la ciutat de Girona (1888-1985)*. Tesi doctoral inèdita. Universitat de Girona, 1998.
- CASADEMONT I COMAS, E. *L'home d'«Els cent homes»* [Josep Fontbernat]. Ajuntaments de Bescanó i Anglès, 1996.
- CERVERA, J.M. *La música i els eclesiàstics músics del Bisbat de Girona en els segles XIX i XX*. Seminari Diocesà. Girona, 1987.
- *Biografia del mestre Francesc Civil i Castellví*. Conservatori de Música de Girona, 1992.
- CIVIL, F. *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*. Caja de Pensiones de Cataluña. Girona, 1970.
- DIVERSOS AUTORS. *Primer Centenari de la Cobla-orquestra Montgrins*. Diputació de Girona, 1985.
- MEDIR, R.M. *Societat coral «El Progrés», cent anys*. Quaderns del Cau de la Costa Brava núm. 5. Palamós, 1998.
- MOLERO, E. *La Principal de La Bisbal*. Cobla oficial de la Generalitat de Catalunya. Ajuntament de la Bisbal d'Empordà i Diputació de Girona, 1988.
- PADROSA, I. *La Principal de Peralada*. Ajuntament de Peralada, 1990.
- ROQUÉ, R. *La Selvatana, 75 anys d'una cobla-orquestra*. Ajuntament de Cassà i Diputació de Girona, 1988.
- Ricard Viladesau. *El príncep de la tenora*. GISC. Col·lecció Mos, núm. 2. Girona, 1998.

que han tocat als cinc continents, amb gires que no tenen gaire a envejar a les de molts músics de rock internacionals—, sense oblidar el seu compromís amb les poblacions de l'Alt i el Baix Empordà, on actua de manera regular, en una important tasca de difusió de la música clàssica. De fet, la música culta —per contraposició tòpica a l'anomenada música popular— té altres eines importants de divulgació a les comarques gironines: els festivals d'estiu. Festivals com ara els de Peralada i Torroella de Montgrí, per posar només els dos exemples més prestigiosos, van néixer en bona part per fomentar un cert turisme de qualitat, i ara, sense oblidar aquesta funció, serveixen també com a plataforma i circuit estable per a solistes i formacions d'aquí i d'arreu.

De totes maneres, lluny dels aparadors més ben il·luminats, el treball de base no ho té gens fàcil. Dels darrers seixanta als primers vuitanta es va viure una fase d'estancament en molts aspectes (ensenyament, entitats, formació de nous grups o renovació dels existents) només salvada, en part, per la tasca pacient i entusiasta en camps com el cant coral. Desaparegudes per sempre les escolanies, el cultiu de l'element més jove de la cadena musical va passar a les corals infantils. La tasca incansable de Roser Busquets i el seu equip de Saba Nova es va veure secundada per altres formacions (Els Follets, de Ripoll; Blauet, d'Olot, i moltes més). Aquest era el punt de partida necessari per a un planter de les altres corals que van anar naixent (Cor Maragall, Oidà, Filharmonia...), també per a futurs estudiants de música i, en definitiva, per a un públic format amb criteri, al qual col·labora —teòricament— la generalització de l'ensenyament musical a les escoles. L'altra novetat en el camp de la formació seria l'engrandiment dels horitzons per factors tan diferents com l'Escola de Música Moderna i Jazz o les tretze edicions irrepetibles del

Curs Internacional d'Interpretació Musical. Va ser una entrada prodigiosa d'aire fresc, que va portar a casa nostra les primeres figures mundials dels escenaris i de la pedagogia musical. N'han seguit d'altres, que han configurat novetats encara palpables en molts aspectes de la situació de la música a Girona i de l'ensenyament musical, amb propostes tan interessants com les aules de música del Gironès, la Flauta Màgica de Figueres i la Jove Orquestra de Figueres, i tantes escoles repartides per Palafrugell, Olot o Santa Coloma, que treballen amb la mirada dirigida al segle XXI.

Final de segle

La veritat és que sempre trobaríem motius per queixar-nos, però si fem un balanç del que tenim a hores d'ara, i obviant necessàriament que la proximitat de Barcelona i les mateixes dimensions de les comarques gironines —el públic és el que hi ha... i no n'hi ha més— ens deixen sistemàticament fora dels grans circuits i de les gires internacionals, acabarem pensant que tampoc n'hi ha per tant i que, en definitiva, aquí la música també és una qüestió prioritària. De fet, les comarques gironines han destacat tota la vida per ser terra de grans orquestres de ball, de grups d'havaneres amb una llarga tradició al darrere, de notables cobles i esbarts dansaires, i de destacades formacions corals. Per alguna cosa el sindicat de músics català és una iniciativa gironina. I ara també aquestes comarques són conegudes arreu per tenir una escena electrònica *in crescendo*, amb músics com ara An Der Beat i locals de vocació internacionalista com és de La Sala del Cel; o per tenir a Sant Feliu de Guíxols i Palafrugell alguns dels elements més actius del hardcore internacional. En definitiva, tot és música.

L'Orquestra de Cambra de l'Empordà (OCE), que recentment ha celebrat el seu desè aniversari, és una sòlida formació dirigida per Carles Coll que porta a terme una intensa activitat arreu del món —es pot dir